

Ady Endre, Kernstok Károly, Bartók Béla a nők választójogáról

Meg akartuk szólaltatni a művészetet a nők választójogáról — egy kitűnőségénél fogva reprezentáns költőt, festőt, zeneszerzőt — mert a nő bevonulásának a társadalom törvényhozásába nemcsak politikai, sőt ezenfelül nem is csupán társadalmi vonatkozása van, de mindenekfelett emberi vonatkozását is tudjuk, amit pedig senki nem értékelhet oly érzékenyen, a szeizmográfok hajszálfinomságú kilengésével, mint épp a művészek.

Ady Endrét kerestük fel a Vadászkiirt-szállóban; hová feleségével együtt megszállt, amíg pesti otthonuk berendezése elkészül. A tavaszt Balatonfüreden, szanatóriumi gondozásban töltötték, a nyarat Csúcsán, Erdélyben, Adyné vadregényes házában parkjában gondúzták, az őszi rendezkedés azonban felhozta őket Pestre s mi örömmel ragadtuk meg az alkalmat, hogy ügyünkben, a nagy költőt megszólaltassuk.

Adyval a szállódnak egyik régi bútorú, biedermeier-hangulatú s a zöld ripszelmék huzatától zöld fényű kis szalonjában találkoztam. Bús, fekete feje, Ideges érzékenységtől megkínzott vonásai és jelentékeny, okos, égő, egész élete felett virrasztó szemei a politúros asztal fölé hajoltak s újra egyszer oly egészen, egy darabban, ráfizető igazsággal jellemezték verseit.

Háborúról beszélgettünk, politikáról s ekkor megkérdeztem a nőmozgalommal szemben mi az álláspontja.

— A nők választójogának testestől lelkestől híve vagyok, — mondta — ugyanoly mértékben mint a férfiak választójogának, vagyis ugyanazzal a cenzussal: mindenkinek megadnám.

Megkérdeztem, szabad-e ezt a nyilatkozatát a »Nő«-be írnom. Készséggel beleegyezett. És tovább vállalta a véleményadást ezekkel az értékes és sajátosan az ő beszédmodorába tartozó szavakkal, melyek betű szerint így hangzottak:

— Ahogy Prohászka kifejtette, én is azt hiszem, mint a férfiakat, úgy a nőket sőt fokozottabban rá kell nevelni a megadott jogokra. A férfiak jogállama csődbe jutott, az önzésnek, a szeretetlenségnek és zsarnokságnak annyi bűne után igen jó érdeke volna az emberiségnek megpróbáltatni a kiengesztelést és az emberi ideál megvalósítását azokkal, akik még tisztakezűek: a nőkkel.

— Ez iszonyú háború szinte csábítja az embert, térjen át ősi, becsületes, matriarchális rendszerre, hiszen a nők anyáknak, feleségeknek, szeretőknek és

sokkal becsületesebbek, mintsem egy ilyen új vágóhidat» mint a mai megengedjenek.

A társadalom mai formájában tisztán a férfi porondja, ahol ágál és nemzedékek sorsát intézi el — egy gerelyvetéssel. Az emberiség sorsa, ha az emberiség tényleg jobb sorsot érdemel, parancsolja, hogy a férfi kezéből ragadjuk ki az uralkodó percet, mellyel eddig csak nyomorúságot tudott fajtájára dirigálni s állítsuk mellé, sőt ellene is egy kicsit, a magát még az emberiség politikai küzdelmeiben nem kompromittált nőt.

Kernstok Károlyt, ki Nyerges-Újfaluról kiállítást rendezni jött rövid időre Pestre, új képanyaga milieujében, az Ernst-múzeumban találtuk meg. A falakon ott élnek a meleg, mély, egymásbakapó színek. Kernstok elérkezett kiforrottsága korszakához, melyben nem keresi többet — spekulatív festészet útjain — az anatómiai felépülés, a szerkezet problémáit, nem keres többet és nem problematizál, hanem gyönyörködik a természetben, átadja magát a magyar föld és magyar táj s a paraszti élet elemi várásának s egy őszintén végigcsinált evolúció erejével: ezt meg is meri vallani. Megmondtuk a művészeknek, milyen tárgyban kérjük ki véleményét s bár tudjuk jól, hogy utóbbi időben egészen csak festő volt s a társadalom problémáit, magányos Dunapartján, ugyancsak elhagyogatta maga mögött, azért mégis ragaszkodunk hozzá, hogy épp életnézete, magánya és művészete közepéből szólaljon meg s a női élet mai formáiról és elhelyeztettségéről mondjon ítéletet. Ezt mondta:

— Minél előbb kell a nők választójoga, már csak azért is, hogy meglegyen a kezdete a nők teljes felszabadulásának, hogy valamikor lerázzák ama nemi jobbagyságot és nyomorúságot, melyet generációkon keresztül elszenvedtek.

— Úgy vélem, hogy a nők szociális felszabadulásának legfontosabb momentuma a nemi felszabadulás. A nőnek szüksége van társadalmi, gazdasági és törvényhozó függetlenségére abból a célból, hogy Ennek a beteljesedésnek megvalósítására szolgál a teljes jogi arzenál. A nő-nemi felszabadulásával együtt pedig el fog jönni az utópisztikus társadalmi forma, az »aranykor«, mert meg fog szünni minden imperializmusnak alaptényezője.

Igy beszélt az az ember és művész, aki a természet alapján áll. Ugy látszik, a magány, a föld, a víz s az elemi erők társasága végeredményben egyet tanácsol a szociológia elvont elméleteivel,

A zeneakadémiába megyünk fel. Borús novemberi délelőtt Tizenegy óra elmúlt, a melegre fűtött folyosókon halk növendék-zsongás hallatszik, ki kottáját rakosgatja az ablakpolcon, ki leült a folyosón a felügyelő néni mellé és várja sorát, ki a ruhatárból siet fel és nesztelenre halkítja lépteit: benn a tanterekben most tanítás folyik. Egyik zárt ajtó mögül finom etude óvatos haladása, művészi ujjak alól, bátrabbra igyekeznek.

— Bartók tanár urat keresem, mondóin; a szolgának, ki készséggel átveszi tájékoztató soraimat. A szolga eltűnik valamelyik tanteremben és kis idő multán visszajön, hogy a tanári szobába tessék eljelen. — Rögtön rön a tanár úr — mondja.

Csakugyan, két percnyi várakozás után, Bartók Béla belép és leül szemben velem. Hosszú művész-haja, fekete Lavalliere-nyakkendője és közbül szürke szemének különös tekintete, mely nyílt is, zárkózott is, világosan kitekintő s főképpen mégis csak magába látó, ez a félnék és vad és nagyon jelentős arc: kérdően néz reám, bár már tudja miről van szó.

— Feltétlenül — mondja csendesen. Feltétlenül híve vagyok a női választójognak, mert igazságtalanság róluk rendelkezni nélkülök. A kérdéssel nem foglalkoztam közelebbről, egyéni hozzászólásom nincs, a művészetben sem látom felszabadító hatását, mert ezen a téren kinek tehetsége volt, az nemre való tekintet nélkül érvényesült. De bizonyos, hogy szociális, kulturális téren fontos eredményeket fog a jogegyenlőség felmutathatni. Hiszen a házasság mai formája s a házassági jog még azokból a régi idők-ből származik, mikor a nő tulajdonát képezte a férfinak, mikor az volt a beállítása, hogy a férfi jobbagya legyen s maga a történeti fejlődés követeli, hogy a nő jogát mai korhoz illőbb, modern törvények szabják meg.

— Még egyet, — mondja Bartók rövid gondolkodás után, úgy-e a választójogi javaslatba — hír szerint — csak a nő aktív választójogát kapcsolták? A választhatóságát mellőzték? Ezt nem tartom helyesnek, mert ez megint csak igazságtalan, felemás és túl közvetett megoldása a helyzetnek.

Elköszönünk Bartók Bélától, hiszen a tanár úr kedvünkért valamely tanóráját szakította félbe és bizonyos, hogy udvarias elfogadása mögött sürgős teendők fontoskodnak. Mennyit tud adni és teremteni és lerögzíteni és kiaknázni magából és másokból, zongorája előtt — Bartók Béla — ilyen rövid negyedóra alatt.

Az ajtó előtt megint a csörgedező etude fogad és lekiséi a lépcsőn — a kiválasztottak szigetéről — a novemberi, ködös utcába.

Dénes Zsófia.